

אמרי עקיבא

מתוך דברים שנאמרו ונכתבו על ידי
הרה"ג הרה"ח ראשי ישיבת אהלי מנחם מענדל ליובאוויטש טודונטו
הרב מיכאל עקיבא גרשון זגנר ע"ה
ולוקטו על ידי תלמידיו
על סוגיות במסכת גיטין
ועל כמה ענינים במועדים

יום השלושים י"ז סיון ה'תשפ"ג – שנת הקהל
ברוקלין נ.י.

ב"ה. חודש מתן תורה ה'תשפ"ג.

מה אומר ומה אדבר בעת הזאת, אשר "על אלה אני בוכיה .. כי דחק ממני .. משיב נפשי" בהלקח מאיתנו חתני בבני, אהובי הרב מיכאל עקיבא גרשון ע"ה.

אך זאת נחמתי בעניי, בראותי תלמידיו היקרים מפז, אשר העמיד במשך שנים רבות על הגלי התורה, העבודה והחסידות, יחד עם בני משפחתו צאצאיו היקרים שיחיו, ובאו להעמיד לו יד ושם בהפצת דברי תורתו, אשר זכה להשמיע ולכתוב, בסוגיות שונות בטוב טעם ודעת, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו.

וחקוקים אצלנו המשך הפסוקים: "חסדי ה' כי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו", וזוכה בקרוב לגאולה השלמה בביאת משיח צדקנו, ובלע המות לנצח, ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

לש יאיר ז"ל ה"ו ז"ל
* רב שניאור זלמן לאבקהאוסקי *
ראש הישיבה
* ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש *

ישיבה גדולה אור אלהנן חב"ד
YESHIVA OHR ELCHONON CHABAD
7215 WARING AVENUE
LOS ANGELES, CALIFORNIA 90046
(323) 937-3763

RABBI EZRA B. SCHOCHET
ROSH YESHIVA/DEAN

עזרה בנימונן שוחט
ראש הישיבה

ב"ה אור אלהנן חב"ד
ע"כ כחנני ע"ס יצואה התפעל

ישמרי ככתומה ויאלו
המאמץ דם כמאמץ מהל אהנוס
ה' וכל וכל מורה מיכאל דקינא דמון וצנץ ליל. ויתד"ס לו מה
שזר המלך ביקש (יבמו - נ"ג - נ"א) אלוכה כמלך יולחם ויהי אש
למלך אהנו בשן יולחם אלא אמר זור זנו לכו הקב"ה רמזו על אלמ
יהי כצנץ שיאלכו דכח אהנוס אהנו ביזוכה רצאה ר' יואנו
מקור רש"י על גה' שאמרו צככ אהנוס אהנו קינא קינא
שגרתו צונקו ע"קדו

אמ"ת כספי כזה הוא כן
אלו אהנו שמהר"ט כפי ענינו השכח על כל התחלות
קאר בוצר ימינו קינא שא נאז אהנוס עא עא עא
ניצור זר כמה אהנו (כספן) אהנו עינינו ענינו אהנוס
ול התפעל כקדק הישכח ואהנוס כצא ונהן אהנו שיתפעלו
הן כל אהנו ויהיו כחכ

כפוד וזהו כהני אהנוס
אח"כ תורה וצנץ ר' אהנוס אהנוס רכס אהנוס רכס
אלו ענינו אהנו

תוכן ענינים

גיטין

דף ב, א

- א בענין המביא גט ממדינת הים
- ט בגדר הדין דטענינן מזוייף לנפרע שלא בפניו
- יב בענין תקנת אמירת בפני נכתב וכפני נחתם
- כ בגדר התקנה דכפני נכתב וכפני נחתם

דף ב, ב

- כה בענין בפני נחתם לשמה
- ל עוד בענין הנ"ל
- לב בחסכרא לחלק בדבר שבערוה בין לאסור ולהתיר
- מ בענין עד אחד נאמן באיסורין

דף ג, א

- נ בגדר התקנה דכפני נכתב וכפני נחתם
- נה בענין נאמנות הבעל לערער על הגט
- סה בענין הנאמנות דשליח לומר ידעתי

דף ג, ב

- ע בגדר התקנה בפ"ג ובפ"ג
- עז בענין כתב ידי הבעל בגט

דף ד, א

- פג בענין מזוייף מתוכו עפ"י התוספות
- צא בענין הרא"י מעדי חתימה על מסירת הגט
- צז בענין סמוכות ומובלעות

דף ד, ב

- קד בענין חיוב עליה להגל לדר בחו"ל ובזה"ז

דף ה, א

- קיא אינו יכול לומר בפ"ג
- קיז בענין שלא תחלוק בשליחות

תוכן ענינים

קכג	לא הצריכו לומר בפני נכתב להחמיר אלא להקל
	דף ה, ב
קכז	בענין נתן לה ולא אמר לה בפני נכתב
קמ	בענין כיצד יעשה יטלנו הימנה וכו'
קמו	בענין שלא להוציא לעז על הראשונים
	דף ו, א
קמט	בענין המביא גט ממקום למקום
קנ	בענין אי עבדית אהנית
	דף ו, ב
קס	בענין שרטוט
	דף ז, א
קעג	בענין תקלה בצדיקים, ובענין גברא וחפצא באיסורים זמניים ומד"ס
	דף ל, א
קצב	בענין שמיטת כספים
	דף ל, א
רב	בענין המחזיר חוב בשביעית
	דף פכ, ב
רז	כדין קידושין הוי' מפלוני, וקידושין שלא אסרוה על שום אדם

מועדים

	יום טוב
רטז	בענין קיום מצוות בזמן תוספת שבת ויו"ט
	ראש השנה
רכו	טעם תקנת שופר על הבימה
	סוכות
רכט	בנין הסוכה אחרי יום הכיפורים
	חנוכה
רלד	הערות בשיטת התוס' בענין מהדרין מן המהדרין

רלז בענין מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ

רמא הערות בעניני חנוכה

פודים

רמח בענין חצי עבד וחצי בן חורין למקרא מגילה

פסח

רנו הגדת רבינו – בענין ברכה על מצות סיפור יציאת מצרים

רסז כמה הערות בהגדה של פסח

רעט בענין הסיבה באכילת כורך ואפיקומן

רפג בענין החקירה במצות הסיבה

רפט בענין נשים במצוות סיפור יציאת מצרים

ש בענין ברכה על מצות סיפור יצי"מ

שא בענין הסדר דמוציא מצה

שג בענין שהחיינו דמצה

סוטה

שה כמה הערות על מסכת סוטה

שיז בענין סתירה ע"פ עצמו לרבי יהושע

אמרי עקיבא

על סוגיות
במסכת גיטין
ועל כמה ענינים
במועדים

גיטין

דף ב, א

בענין המביא גט ממדינת הים

ב' הקירות בנגד התקנה, והמסתעף

שק"ט בביאור החילוק שבין דעת ר"י לר"ת, ביאור יסוד מחלוקתם אם התקנה תלוי בשכיח וגמירי או בא"י, ביאור ב' אופנים לר"ת גופא אי תלוי בהמקום או באנשים ונ"מ, יישוב פרש"י במתני עפ"ז.

— א —

שמבואר דלא כן בגמ' להלן). וכ' המהרמ"ש דמדוייק כן בדברי רש"י, שבד"ה אפי' מכפר לודים פי' להדיא "שהיא מחו"ל", אבל לענין רקם וחגר לא פי' כלום, וא"כ הוי סמך להנ"ל דס"ל דרקם וחגר הם באמת מא"י. אלא שהמהרמ"ש הקשה ע"ז, דלפ"ז אכתי קשה כפר לודים, ולכן תי' באופן אחר, דמ"ש רש"י "כל חו"ל" כוונתו דלא תימא דדוקא מצדו של הים הגדול קרוי מדינת הים, לכן כ' ד"כל חו"ל קרי לי' מדינת הים", דהיינו מכל הצדדים, ובאמת גם לרש"י 'מדינת הים' הפי' רק מקום רחוק, יעו"ש.

אבל לכ' פירושו צ"ע, דלפ"ז מ"ש רש"י "לבר מבבל" לא א"ש, דבשלמא אם כוונת רש"י ד"כל חו"ל" הוא כל מקום בחו"ל, א"כ מובן שבבל יוצאת מן הכלל, אבל אם כוונתו לרבות כל צד של א"י, א"כ מאי קאמר לבר מבבל, הרי בכל אינה יוצאת מן הכלל בענין הצדדים של א"י, כ"א בענין אחר?

ולכ' יש לבאר טעמו של רש"י שלא

במשנה ריש מס' גטין תנן: המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. וברש"י (ד"ה המביא) פירש כל חו"ל קרי לי' מדינת הים בר מבבל. אבל התוס' (בד"ה ממדינת ים) פי' דמדינת הים פירושה ממקום רחוק, ולאפוקי רקם וחגר דפליג בהו רבן גמליאל ור"א. ועפ"ז צ"ע בפרש"י, וכמו שהק' להדיא בכמה ראשונים (ברמב"ן, ברשב"א, בחידושי הר"ן ובחי' על הרי"ף, ובחידושי רבינו קרשקש (המיוחסים להריטב"א)), דאם כל חו"ל קרי מדינת הים, א"כ ע"כ גם רקם וחגר וכפר לודים בכלל, ובמאי פליג ר"ג ור"א (ועי' בר"ן מה שפי' בדבריו)?

והנה המהר"ם שי"ף כתב דהי' אפ"ל דס"ל לרש"י דרקם וחגר הם באמת מא"י, ולכן לת"ק אצ"ל בפני נכתב ובפ"נ, ומ"מ לר"ג צ"ל משום דרחוקות מעיקר היישוב (וכהסברא שכ' התוס' בד"ה ואשקלון), ובחידושי רבינו קרשקש הביא ג"כ סברא זו (ורק שכ' ע"ז דליכא למימר כן משום

– ב –

הנה בתד"ה ואשקלון בא"ד "אמר ר"ת דלק"מ דעכו היתה חצי בא"י וחצי בחו"ל כו' והכא מיירי באותו צד שבחו"ל כו' אך קשה לר"י דאמר לקמן נכנס לפניו ר' אילעא א"ל הלא כפר סיסאי מובלע בתחום א"י וקרובה לציפורי יותר מעכו, ומה בכך, מ"מ עכו עדיפא אע"פ שהיא רחוקה מציפורי שהיא עצמה חצי מא"י, ועוד היכי דייק לקמן דמוכר עבדו לסוריא יצא לחירות מדתנן כו' ואר"י דאפי' בצד של א"י צ"ל בפני נכתב וכו' לפי שהיא בסוף הגבול ורחוק מעיקר יישוב א"י ומופלג מן הישיבות ובתי דינים וכו' והשתא פריך שפיר כפר סיסאי שהיתה קרובה לציפורי שהיתה עיקר יישוב א"י טפי מעכו דרחוק וכו' כיון דקים ל' דמובלעות מהני כאילו הוא ממש מא"י כר"ג דאמר מובלעות שכיחי וגמירי" עכ"ל.

ולכ' צ"ע בדברי הר"י, דבשלמא הקושיא מעבדים פשיט שפיר, דאם מיירי מתני' מצד דא"י, א"כ שפיר יליף סוריא מזה, אבל מה שייך הא לאידך קשיא, ומה שתי' דכפר סיסאי מובלעת ולכן חשיב כא"י עצמה, הרי גם אליבא דר"ת יכל לתרץ כן, דלכ' אי"ז שייך לחילוק שבין פי' הר"י לפי' ר"ת?

ועי' במהר"ם שי"ף שעמד ע"ז וכ' "אבל לפי' ר"ת אין לומר כן כיון דבחצי דעכו שהוא א"י א"צ לומר בפני נכתב א"כ אין שייך לומר בחצי השני רחוק מיישוב שהרי דבוקה בחציו שהוא א"י לכל דבר". ולא הבנתי כוונתו, דמה בכך שדבוקה לחצי' השני

רצה לפרש כפי' התוס' ורוב הראשונים, דאפי"ל דהוכרח כן מהגמ' דלהלן, דאיתא (להלן ד, א) תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקס ומן החגר, רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד, ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן, ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא מכלל דת"ק סבר הני לא צריך וכו'.

והנה לפי' התוס' לכ' צ"ע מאי דקאמר מכלל דת"ק סבר הני לא צריך, דמאי צריך לדקדק זה מדברי ר"ג, והרי מכיון שפי' "מדינת הים" הוא מקום רחוק, הרי מובן מדברי ת"ק עצמו שהוא שולל את רקס וחגר שהוסיפם ר"ג, ומזה דקאמר "מכלל דת"ק סבר", מבואר דבעצם ל' ת"ק "מדינת הים" הי' נכלל כל חו"ל, וממה דפליג ר"ג מבואר דפליגי בהפי' דחו"ל ונלפי' התוס' והראשונים צ"ל דלת"ק הי' מובן דמדינת הים פירושה מקום רחוק, ולכן אמר מדה"י ולא חו"ל, אבל בעצם הי' אפשר לפרש זה באו"א, והאמוראים בגמ' למדו לפרש כן כפי' המלה דמדה"י ממה דפליגי ר"ג ור"א, ומצאתי בפני שלמה שפי' דמזה הוכרח רש"י לפרש שלא כפי' התוס'. אבל לפ"ז צריך ליישב קושיית הראשונים הנ"ל.

אכן נראה לקיים תי' הראשון דמההר"ם שי"ף, וכמ"ש דכן מדוייק בלשונות רש"י, וליישב גם הקושיא מכפר לודים. ונקודת הביאור בזה, דבזה גופא נחלקו ת"ק ור"א, דלת"ק חשיב כא"י ולר"א חשיב חו"ל, וכפשי"ת.

אמנם לכ' אי משום הא לא איריא, דהא אפ"ל דזה באמת כוונת הגמ', דהנה קושיא זו קשיא אם נפרש דמאי דקאמר בגמ' "מובלעת בתחום א"י, וקרובה לציפורי יותר מעכו" הם ב' דברים, וכן הוא באמת לפי התי' של ר"י, אמנם יש לפרש דהוא ענין אחד, והכוונה "מובלעת בתחום א"י וקרובה לציפורי, יותר מעכו", דהנה ע'י בפרש"י בד"ה מכפר לודים "שהיא מחו"ל ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י", ולכ' צ"ע במה דמשמע מרש"י דייחודה דכפר לודים היא דסמוכה לא"י, והרי מבואר בגמ' שהיא מובלעת (ולא רק סמוכה)? וע'י במהרש"א שעמד ע"ז, ותורף דברין הם דגדר מובלעות הוא דהו סמוכות יותר, ובאמת מבואר כן לכ' להלן (ד, א ברש"י ד"ה ואמר אבי עיירות הללו) שכ' רש"י "והנך דר"א הוי סמוכות טפי שאף מובלעות בתחומה", ומבואר דמובלעות אינה מעלה בפ"ע אלא תוס' בה"סמיכות" (וע'י בתורהא"ש להלן (ד, א ד"ה ומובלעות) שמסיק דלמובלעות בעינן ב' התנאים), וא"כ שפיר אפ"ל ד"קרובה יותר" וכו' הוא תוספת ביאור במ"ש ד"מובלעת בתחום א"י".

— ג —

אך אפ"ל דהנה לכאו' פליגי ר"ת ור"י בעיקר התקנה דבפ"נ ובפ"ג, דלר"ת תלוי זה בא"י, ובא"י אצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם, אבל לר"י אי"ז תלוי בא"י כי אם בהענין דשכיחי וגמירי, והיכא דלא שכיחי וגמירי, אף בא"י צ"ל בפ"נ ובפ"ג [וכמובן דזהו דוחק לומר דפליגי במציאות אם שכיחי וגמירי]. וזהו עיקר החידוש בתי' הר"י, וע"ז פליג ר"ת. כמבואר מדברי ר"ת בענין אשקלון,

דעכו, מ"מ רחוקה מן היישוב (דהא לא מסתבר כלל דפליגי במציאות אי חצי' השני דעכו הוי מן היישוב או לא)? והנה לכ' אפשר לבאר כוונתו דבשלמא לפר"י, דגם בא"י גופא תלוי בריחוק וקרוב מן היישוב, א"כ אפשר לומר דעכו לא הוי עדיפא דאינה קרובה אל היישוב אע"ג דהיא עצמה חצי' מא"י, אבל לפר"ת, דתלוי הכל בא"י (ובא"י אף ברחוקה מן היישוב אין צ"ל בפ"ג), א"כ הכל תלוי בקירוב לא"י ולא להיישוב, וא"כ ע"כ עכו יותר קרובה לא"י - דהיינו לחצי' השני - מכפר סיסאי - אף שהיא קרובה יותר לציפורי (שהוא היישוב).

אמנם לכ' אי"ז מתיישב, דסוכ"ס גם אליבא דר"ת ישנה סברא דיישוב (דהא למ"ד דסמוכות וכיו"ב אצ"ל בפ"ג ובפ"נ, זהו משום דשכיחי וגמירי (כדאייתא בגמ' להלן ד, א), ופשוט שזה תלוי בהסמיכות להיישוב), וא"כ אף דס"ל לר"ת דבכ"מ בא"י אצ"ל בפ"ג ובפ"נ, מ"מ בהעיירות הסמוכות הרי מה דסמוך יותר ליישוב עדיף טפי, וא"כ מאחר דכפר סיסאי מובלעת, וא"כ חשיב כא"י עצמה (לא פחות מעכו שהיא עצמה חצי' א"י) וגם קרובה לציפורי, א"כ עדיפה מעכו, והדק"ל?

והנה במהרמ"ש כ' עוד "ועוד דהול"ל והלא כפר סיסאי מובלע (והרי) [לכאו' צ"ל והוי] א"י, ואילו חצי' דעכו דאיירי ב'י הוא חו"ל", והיינו דאם נתרך תי' זה אליבא דר"ת, א"כ העיקר חסר מן הספר, דלא הול"ל אלא דמובלעת, וא"כ היא עצמה א"י (לסברת תי' של הר"י) ועדיפא מעכו דמיירי מצד של חו"ל, ומה נוגע שהיא קרובה לציפורי.

[ועוד אפ"ל בכיאר דעת ר"ת ע"פ מה שהק' בספר "טיב גטין" על שיטת ר"י דבגמ' להלן (ד, ב) מסיק דלרבא ממדינה למדינה בא"י אצ"ל בפ"נ ובפ"נ דכיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי (אלא דמק' ע"ז דזהו רק בזמן שביהמ"ק קיים). ולכ' איך הוי ניהא ל"י בהך תי', הרי מה דלהך תי' מועיל הסברא רק לענין א"י, ע"כ זהו כמו שפי' בחשק שלמה שם ע"פ דברי התוס' בפסחים (ג, ב ד"ה מאליה) דיושבי חו"ל פטורים מלעלות לרגל. ולכ' פשוט דחייב עלייה לרגל הוא בכל א"י גם במקומות המרוחקים מן היישוב, דזה בוודאי תלוי בדין א"י, וא"כ איך ה"י מתיישב להך תי' מה דרקם וחגר אצ"ל בפ"נ ובפ"נ לפי ר"י, הרי הם בא"י וחייבים לעלות לרגל (וע"ש שהניח בצ"ע)?

(הנה בדעת ר"י אולי אפ"ל דאכן בזמן ביהמ"ק ה"י התקנה גם על רקם וחגר גם לר"ג, והא דאמר ר"ג בהמשנה אף המביא מן הרקם וכו', קאי בזה"ז, דעיקר הטעם הוא משום בתי דינים, ולכן כללו גם רקם וחגר וכיו"ב בתקנה, ועו"ל, ועצ"ע), ואפשר לבאר דלר"ת כיון דבזמן תיקון התקנה, היינו בזמן שביהמ"ק קיים, ה"י טעם התקנה תלוי בדין א"י (בין לרבה בין לרבא למסקנת הגמ' דרבה אית ל"י דרבא), שבזה תלוי אי איכא עולי רגלים, לכן אף בזמן הזה, מכיון שנשאר הטעם שנוגע לכללות א"י, היינו דאיכא בתי דינים דקביעי, הנה לא ה"י זה סבה לתקן תקנה חדשה בנוגע לזמן הגלות (וכמו שהוא, לכ', אליבא דר"י), כ"א שזה ה"י טעם מספיק להשאיר את עיקר התקנה

שתי' "דעולי בכל לא כבשוה . . ולכן אין תלמידי חכמים מצויין שם ואין בתי דינים קבועין שם", ולכ' צ"ע, דמאחר דניחא ל"י לר"ת לומר דיש מקומות בא"י שאין שם ישיבות ובתי דינים, ובמקומות אלו צ"ל בפ"נ ובפ"נ, א"כ לכ' לא הול"ל אלא דבאשקלון (אע"ג דהיא מא"י) אין בתי דינים קבועים שם (ואח"כ אפשר להוסיף הטעם לכך, ומובן דשייך יותר מטעם אחד שיהי' מציאות כזו). אך הביאר הוא כנ"ל, דלר"ת התקנה היתה שבא"י אצ"ל בפ"נ ובפ"נ ובחו"ל צ"ל, ורק שיש מקום לדון מה נחשב א"י לענין זה [ועי' ברמב"ם פ"א ה"ז מהל' תרומות וברדב"ז וכס"מ שם, דמבואר שם דס"ל להרמב"ם דלענין תקנת בפני נכתב כו' חשיב כא"י מה שכבשו עולי מצרים, ועי' ברכ"א ועוד מה שדנו בזה], ועי' סב"ל לר"ת דכיון דישיבות ובתי דינים תלויים בעולי בכל, לכן נחשב לא"י לענין זה מה שכבשו עולי בכל, אבל התקנה הוא על כל א"י. וע"ז חולק ר"י וס"ל דתלוי בהענין דשכיחי וגמירי (ועי' בדב"ש).

והנה דבר פשוט הוא דלכו"ע טעם התקנה הוא משום לשמה או משום קיום כדאיתא בגמ', וזה תלוי בשכיחי וגמירי, ומ"מ לר"ת אף שזוהי סבת התקנה, מ"מ התקנה בפועל היתה על א"י (ולא על כל מקום דשכיחי וגמירי, ואולי משום שלא יהי' "נתת דבריך לשיעורים", וכדמצינו בכמה תקנות חכמים עד"ז), אך ר"י סבר דהענין דשכיחי וגמירי או לא שכיחי וגמירי זהו גדר התקנה ולא רק סבת התקנה.

ר"א הוא דהני נמי לא שכיחי ועיי' במהרש"א בד"ה ומר סבר ובמ"מ ע"ז משה"ק? אך להנ"ל א"ש, דמובלעות לא שייך לומר דלא שכיחי וגמירי, כי הגדר דמובלעות הוא דשכיחי וגמירי, דמובלעות אינה רק הגדרה בנוגע למיקום העיר, אלא יש בכללה אופן דשכיחי וגמירי, וכנ"ל.

ועפ"ז אפ"ל דדוקא לר"י, דס"ל דיסוד התקנה הוא על מקומות דלא שכיחי וגמירי לעומת מקומות דשכיחי וגמירי, א"כ אפ"ל דמובלעת חשיב כא"י עצמה, אבל לר"ת דהתקנה היתה בנוגע א"י, א"כ אף להדיעות דסמוכות ומובלעות נכללו בהתקנה וג"כ אצ"ל בפ"נ ובפ"ג, מ"מ אינו דומה לא"י עצמה (דהרי התקנה ביסודה היתה בנוגע לא"י), וא"כ אכתי קשה דנימא דעכו עדיפא שהיא עצמה חצי מא"י. וראה בדברי התוס', שבד"ה מכפר לודים כ' "לאשמועינן אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים ע"ש בני לוד שהיו מצויים בה תמיד, אפ"ה צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ולא חשיב כלוד עצמה", וא"כ צ"ל דת"ק (דפליג על החידוש דר"א) ס"ל דחשיב כלוד עצמה. ואפ"ל דר"י לשיטתו, דסב"ל דהתקנה הוא בנוגע לשכיחי וגמירי, וא"כ כפר לודים דמובלעת היא נחשבת כלוד עצמה (משא"כ סמוכות, אף דשכיחי וגמירי, מ"מ אינה שכיחי וגמירי כמו בא"י, שלכן פליגי בזה ת"ק ור"ג). משא"כ לר"ת לפמשנת, אף למ"ד דמובלעות אצ"ל בפ"ג, מ"מ לא הי' אפ"ל דחשיב כלוד עצמה.

במקומה. ולכן הייתה עדיין התקנה תלויה בדין א"י, ואכמ"ל^א].

והנה עי' בתוס' ד"ה מכפר לודים שכ' "אומר ר"י שהזכיר לוד לאשמועינן אע"פ שנקראת כן ע"ש בני (לודים) [אוצ"ל לוד וכ"כ בדב"ש] שהיו מצויים בה תמיד אפ"ה צ"ל בפ"ג ובפ"נ ולא חשיב כלוד עצמה". ועי' במהרש"א על התוס' שהק' על תי' תוס' דא"כ אמאי קאמר בגמ' (ד, א הנ"ל) דהחידוש דר"א בענין כפר לודים הוא אע"ג דמובלעות, שלכן ס"ל לת"ק דאצ"ל בפ"ג ובפ"נ (דמובלעות שכיחי וגמירי), ור"א פליג שלא תחלוק במדינת הים, ולמה לי' כלל הך סברא דמובלעות, הול"ל דהחידוש דר"א בכפר לודים הוא אע"ג דנקראת ע"ש בני לוד כו' (שלכן ס"ל לת"ק דאצ"ל), וע"ז פליג ר"א שלא פלוג במדינת הים?

וכ' במהר"ם שיי"ף "דשמא היא היא בזה הורה מובלעת כו"י היינו דהפי' והגדר דמובלעות הוא שנמצאים שם תמיד אנשי לוד. והיינו דהגדר דמובלעת הוא דשכיחי וגמירי. ועי' בגמ' להלן (ד, א) דקאמר דרבה מתרץ לטעמי' ורבא מתרץ לטעמי' וכו' ומסיק דלתרווייהו טעמא דר"א הוא משום שלא תחלוק במדינת הים. ולכ' יל"ע, למה הוכרח לפרש סברת ר"א (בין לרבה בין לרבא) מטעם סברא חדשה - שלא תחלוק במדינת הים, למה לא מפרש ברא"ג א"כ דס"ל דגם מובלעות לא שכיחי וגמירי, כמו דמסתבר להגמ' דפליגי אם סמוכות שכיחי וגמירי או לא, [וכמו דמשמע בגמ' לפנ"ז, דסברת

א. אבל זהו דלא כמשנת"ל בענין עולי בבל.

– ד –

אכן לכ' ישנה ראי' מדברי הגמ' לדברי ר"י, דלר"ת, אם התקנה חלה על א"י, ולא רק על מקומות דשכיחי וגמירי, א"כ למה לי' להגמ' (להלן ד, א הנ"ל) למימר בין לרבה ובין לרבא דטעמא דר"א משום דס"ל שלא תחלוק במדינת הים, ולמה לא אמרה דטעמא דר"א משום דהתקנה היתה רק על א"י עצמה, ולא בחו"ל אפי' היכא דשכיחי וגמירי? משמע דלכו"ע בשכיחי וגמירי שייך התקנה אף אם אינה מא"י, וכמשנ"ת אליבא דר"י.

אך אפשר ליישב הגמ' הנ"ל גם למשנ"ת אליבא דר"ת, די"ל דגם לר"ת חשיב מובלעות כמו א"י ממש, וגם לדידי' שייך הסברא דכפר לודים חשיב כלוד עצמה, אלא שזהו מטעם אחר וכמשי"ת.

דהנה עי' במ"ש בספר פלס חיים לחקור ביסוד התקנה דכפ"נ ובפ"נ אם היא תקנה על האנשים או על המקום, ע"ש שלא ביאר הצדדים והניח הדבר בצ"ע. והיינו דאפ"ל דתקנת חכמים היתה בנוגע להמקום, שגט שנכתב בחו"ל, הרי בנתינתו צ"ל בפ"נ ובפ"נ, או אפ"ל דהתקנה היתה בנוגע להאנשים, שאנשי חו"ל ששולחים גט לא"י צ"ל בפ"נ ובפ"נ. וב' צדדים אלו הם גם לסברת ר"ת דהתקנה הוא בנוגע לא"י, דמ"מ אפשר לחקור אם הוא בנוגע להמקום דא"י או לאנשי א"י.

והנה עי' בתד"ה אף המביא מן הרקם שכ' "משמע דברקם דרים בה ישראל" (והק' ע"ז מפרק דם הנדה). וכ' במהר"ם שי"ף ע"ז (בביאור הך משמעות) "דאין לומר דאם יזדמנו

שיכתבו אנשים מעלמא גט שם דא"כ מאי אפי' כיון שהבאים הם מעלמא וכו'" כלומר דהמשמעות שדרים שם ישראל הוא משום שאין לומר דאדם ממקום אחר נזדמן לרקם וכ' גט משם, דא"כ הרי הכל תלוי במקום שלו ולא בהדין של רקם וחגר. אבל לכ' זהו תלוי בכ' צדדים הנ"ל, דאי נימא דהתקנה היא בנוגע להמקום, א"כ הוי התקנה על גט שנכתב ברקם גם ע"י אדם ממק"א שנזדמן לשם, ודברי המהרמ"ש הם לכ' רק אי נימא דהתקנה היא על האנשים [ולולי דבריו הי' נראה לפרש דברי התוס' בפשטות, דאם אין דרים שם ישראל א"כ לא הו"ל להתנא לנקוט דוגמא כזו מצד היכי תימצי רחוקה של אדם שנזדמן לשם].

והנה כבר נתבאר ע"פ דברי התוס' דהגדר דמובלעות (כפר לודים) הוא שאנשי א"י (לוד) נמצאים בה תמיד, וא"כ להך צד דהתקנה היא על האנשים, א"כ א"ש הסברא דכפר לודים, כיון שמצויים בה תמיד אנשי לוד, הוי – לענין הך תקנה – כלוד עצמה.

והנה יעוין בגמ' לקמן (ד, א): תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר, רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד, ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן, ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא, מכלל דת"ק סבר הני לא צריך, מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאינן לשמה והני גמירי, ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו, והני נמי לא שכיחי לא רבה מתרין לטעמיה ורבה

לרבא, דיסוד התקנה הוא משום דמעבר הגבול אין עוברים ושבים מצויים לקיימה, א"כ מסתבר דיסוד התקנה היתה דגט שעבר ממקום כזה, היינו שעברה דרך גבול כזה שאין עוברים ושבים רגילים לעבור דרכו (כמו ממדה"א לא"י, ממדינה למדינה וכיו"ב) צ"ל בפ"נ ובפ"ג.

ועפ"ז יתיישב ההו"א של הגמ', דאפ"ל דקס"ד דלכו"ע נמצאים אנשי א"י בעיירות הסמוכות, וא"כ שפיר תלוי הפלוגתא דר"ג והת"ק בהסברות דרבה ורבא, לרבה דאמר לפי שאין בקיאיין לשמה (ותלוי בהאנשים) הני גמירי (משום שהם אנשי א"י), אבל לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו (ותלוי בהמקום) הני (מקומות) נמי לא שכיחי, והוי סברא אלימתא לבאר הפלוגתא, וע"ז מתרץ רבה לטעמי' ורבא לטעמי' (ולמסקנא י"ל דלא פליגי בזה).

— ה —

ונראה לבאר דגם רש"י מפרש כהך צד דהתקנה (אליבא דת"ק בנוגע להאנשים, ולכן שפיר כ' רש"י דכל חו"ל קרי ל' מדינת הים, אף דלת"ק מרקם וחגר אצ"ל בפ"ג ובפ"נ, דסברת ת"ק היא דכיון דסמוכות א"כ "שכיחי וגמירי" היינו דנמצאים שם אנשי א"י, ולכן זהו בכלל א"י ולא הוי בכלל חו"ל, וכזה גופא פליג ר"ג וס"ל דסמוכות ג"כ בכלל חו"ל [אן משום שחולק בגדר התקנה, או משום שסב"ל שאין שכיחות כ"כ, כפשטות משמעות

מתרץ לטעמיה, רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאיין לשמה, והכא בהא קמיפלגי, ת"ק סבר הני כיון דסמוכות מיגמר גמירי, ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי סמוכות לא גמירי, ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא, שלא תחלוק במדינת הים, רבא מתרץ לטעמיה, דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ותנא קמא סבר הני כיון דסמוכות מישכח שכיחי, ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות שכיחי סמוכות לא שכיחי, ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים.

ולכאורה דברי הגמ' צ"ע, דמה ההו"א לפרש פלוגתת ת"ק ור"ג דפליגי בפלוגתת רבה ורבא, והרי בפשטות הענין דשכיחי וגמירי תלויים בהדדי, וא"כ מסברא אם שכיחי גם גמירי וכן לאידך, ולכן מסתבר דפליגי ת"ק ור"ג אם שכיחי וגמירי או דלא שכיחי ולא גמירי (וכמו דמפרש לבסוף רבה לטעמי' ורבא לטעמי') ומה היתה הההו"א להקשות באו"א (ובשלמא ככל הראיות והקושיות שבהמשך הסוגיא, הרי ישנו טעם וסברא לתלות הדינים בסברות דרבה ורבא, משא"כ כאן?) אך לפמשנ"ת אפשר לפרש, דהנה מסברא ה' מקום לתלות את החקירה הנ"ל בפלוגתא דרבה ורבא, דלרבה דסובר דטעמא הוא משום שאין בני מדה"י יודעים שצריך לכתוב הגט לשמה, א"כ מסתבר דיסוד התקנה הוא על בני מדינת הים, שלגבי גט שנשלחה ע"י בן חו"ל צ"ל בפ"נ ובפ"ג, ואילו

ב. אך אואפ"ל דאתי כדי שלא תיהי מחלוקת במציאות.

הגמ'[, ור"א פליג יותר דאפי' כפר לודים, מכיון דהמקום עצמו הוא חו"ל, הוי בכלל חו"ל לענין הך תקנה "שלא תחלוק במדינת הים" (היינו שלכן תיקנו על המקום).

דתי"ק סבר הני לא צריך" רק ממה דפליגי עלי' ר"ג ור"א, דתי"ק קאמר רק דממדה"י, דהיינו חו"ל, צ"ל בפ"ג ובפ"ג, ורק דיש פלוגתא בענין הפי' של חו"ל לענין זה, ומדברי ר"ג ור"א שמעינן שת"ק ס"ל דרקם וחגר וכפר לודים אינם בכלל חו"ל.

ולפי"ז א"ש דבגמ' להלן מדייק "מכלל

